

Wprowadzenie

Narastające napięcia geopolityczne, wojna w Ukrainie i redefinicja globalnych układów siły prowadzą do powstawania nowej architektury bezpieczeństwa międzynarodowego. Zachód i Wschód – tradycyjne bieguny światowego porządku – wchodzi w fazę głębokiej transformacji, w której granice między współpracą a rywalizacją, integracją a fragmentacją, stają się coraz mniej wyraźne. W tegorocznym tomie czasopisma „Wschodnioznawstwo” przygotowano dział, zatytułowany „Zachód i Wschód. Wyzwania i zagrożenia w kontekście nowej architektury bezpieczeństwa”, w których zgromadzono analizy naukowe poświęcone tym procesom, ukazując ich wymiar polityczny, militarny, ideologiczny i komunikacyjny.

Autorzy prezentowanych artykułów przyglądają się dynamice zmian w układzie globalnym i regionalnym – od ewolucji strategii Sojuszu Północnoatlantyckiego wobec ekspansji koncepcji „Russkij Mir”, przez reinterpretację niemieckiej polityki wschodniej i poszukiwanie nowego ładu subregionalnego w Europie Środkowej, aż po geopolityczne wizje kształtujące nowy, wielobiegunowy świat i propagandowe narracje Chin wobec Stanów Zjednoczonych.

Artykuł Rüştü Salim Savaş Biçera pt. *NATO's Response to the New Implementation Area of the „Russian World” Concept: A 360-Degree Approach* przedstawia szeroką analizę odpowiedzi Sojuszu na ekspansję ideologiczną i militarną Federacji Rosyjskiej. NATO, wobec wyzwań generowanych przez koncepcję „Russkij Mir”, rozwija zintegrowaną strategię 360 stopni, łączącą komponenty polityczne, militarne, ekonomiczne i informacyjne. Autor wskazuje, że Sojusz staje wobec konieczności nie tylko wzmacniania obrony kolektywnej, ale także przeciwdziałania dezinformacji i wojnie narracyjnej. Analiza ujawnia dylematy spójności wewnętrznej NATO oraz trudności w utrzymaniu jedności wobec asymetrycznych form presji ze strony Rosji.

Z kolei Artur Drzewicki i Krzysztof Kociubiński w artykule pt. *Od Nowej Polityki Wschodniej do Porozumień Mińskich. Ukraina w koncepcjach politycznych Franka Waltera Steinmeiera* analizują koncepcje polityczne Franka Waltera Steinmeiera – od Nowej Polityki Wschodniej po Formułę Mińską – w kontekście relacji Niemiec, Rosji i Ukrainy. Ukazują one, jak niemiecka polityka wschodnia, budowana przez dekady w duchu pragmatyzmu i zasady Russia First, przyczyniła

się do kształtowania europejskiej architektury bezpieczeństwa opartej na błędnym założeniu trwałości partnerstwa z Moskwą. W świetle wojny rosyjsko-ukraińskiej koncepcje te stają się ilustracją ograniczeń dotychczasowego modelu stabilizacji wschodniego sąsiedztwa i źródłem refleksji nad potrzebą redefinicji europejskiej polityki wobec Wschodu.

Z perspektywy wojny informacyjnej i percepcyjnej rywalizacji Wschodu z Zachodem Mirosław Habowski w artykule pt. *Obraz Stanów Zjednoczonych Ameryki w okresie kampanii prezydenckiej 2024 r. w propagandzie Chińskiej Republiki Ludowej* analizuje obraz Stanów Zjednoczonych w chińskiej propagandzie w okresie kampanii prezydenckiej 2024 r. Artykuł ukazuje, jak Chińska Republika Ludowa, poprzez kontrolowane media, buduje negatywną narrację o USA jako państwie pogrążonym w kryzysie politycznym, społecznym i moralnym. Studium to pozwala dostrzec, że walka o dominację globalną coraz częściej toczy się nie tylko w sferze militarnej, ale również w przestrzeni symbolicznej i informacyjnej, gdzie kluczowym narzędziem staje się kształtowanie percepcji opinii publicznej.

Problem globalnej rywalizacji systemowej podejmuje Anvar Ismayilli w artykule pt. *Contours of a New International Order: The Conceptual Analysis of Emerging Trends in Contemporary Geopolitics*. Autor wskazuje, że wojna w Ukrainie przyspieszyła proces przejścia od ładu jednobiegunowego do świata wielobiegunowego, w którym rosnące znaczenie zyskują Chiny, Rosja, Iran i Turcja. W jego ujęciu multipolaryzacja nie jest jedynie zjawiskiem strategicznym, ale także cywilizacyjnym i ideologicznym, stanowiącym wyraz sprzeciwu wobec liberalnego uniwersalizmu Zachodu. Artykuł ten pogłębia refleksję nad mechanizmami formowania się nowych bloków geopolitycznych i nad trwałością ich sojuszy w epoce globalnej rywalizacji wartości.

W artykule Marka Kulczyckiego i Marka Musioła pt. *The Visegrád Group as a Platform for Cooperation within the Central European Subregional Security Complex: Hopes and Disappointments in the Sphere of Military Security* omówiono rolę Grupy Wyszehradzkiej (V4) w kontekście bezpieczeństwa militarnego Europy Środkowej. Autorzy analizują V4 jako subregionalny kompleks bezpieczeństwa wpisany w strukturę euroatlantycką, ale zachowujący autonomię funkcjonalną. Pokazują, że pomimo ograniczonej instytucjonalizacji i rozbieżnych percepcji zagrożeń, V4 pełni funkcję kanału koordynacji interesów i „niche diplomacy” państw średnich, wzmacniając interoperacyjność i zdolność adaptacji regionu wobec zewnętrznych presji. Studium to stanowi istotny wkład w zrozumienie mechanizmów współpracy militarnej i politycznej w Europie Środkowej po 2014 r.

Zgromadzone w niniejszym dziale artykuły ukazują złożoność i wielowymiarowość nowej architektury bezpieczeństwa. Obejmują one zarówno analizę procesów instytucjonalnych i regionalnych w Europie, jak i konfrontację globalnych strategii mocarstw oraz ich rywalizacji o interpretację pojęć ładu, stabilności i wartości. Wspólnym mianownikiem jest przekonanie, że bezpieczeń-

stwo w XXI w. nie może być już postrzegane wyłącznie przez pryzmat militarny, lecz jako sieć współzależności – politycznych, gospodarczych, technologicznych i informacyjnych – które łącznie definiują odporność państw i społeczeństw.

Wobec erozji dotychczasowych instytucji i norm, a także nasilającej się polaryzacji ideologicznej między Wschodem a Zachodem, potrzebne staje się ponowne przemyślenie podstaw ładu międzynarodowego. Zaprezentowany w niniejszym numerze „Wschodnioznawstwa” dział jest próbą uchwycenia tej zmiany – intelektualnym zapisem epoki, w której globalne bezpieczeństwo staje się równocześnie przedmiotem rywalizacji, redefinicji i nadziei na nową równowagę.

dr hab. Krzysztof Kociubiński, prof. UW

dr inż. Marek Kulczycki

dr Marek Musioł

dr Wojciech Szczerbowicz